

Over oesters en afgunst.

Vroeger was ook leuk

TEKST
Frans Collignon

ILLUSTRATIES
Lioovskaya Natalia
en Wikipedia

In een tijd dat de avonden niet voor de televisiebuis of op internet werden gesleten, zaten mensen bij elkaar en vertelden ze verhalen of bespraken boeken. We hebben het dan over een paar eeuwen geleden toen er zelfs nog geen elektriciteit was. Wie denkt dat er in die tijd niets illegaal kon worden gedownload, zit er goed naast. Er werd volop en zonder enige gêne overgeschreven en opnieuw gedrukt. Waar nodig werd vrijelijk aangepast - op papier, dat wel. Al te schalkse grappen werden gekuist.

Het zal niet verbazen dat in die tijd ook over vissen grappen werden gemaakt. Ik heb er hier enkele overgeschreven. De eerste komt uit de bundel *De vrolyke zanggodinnen of Mengelwerk van vernuft* uit 1781. Deze bundel is samengesteld door een genootschap dat het doel had *werken van vernuft, smaak of geleerdheid aan het licht te brengen*. Dat was nog een hele klus vond dit gezelschap, want er was een tijd geweest dat iedereen maar wat deed met al die thuisgemaakte rijmpjes. Dat leverde een zee van *kunsteloze verzen, van ontuchtige liedjes, van zotte sprookjes en van laffe puntichten op*, die eigenlijk het levenslicht niet verdienden. Het genootschap besloot daarom bij al die slechte boeken de krenten uit de pap te halen, ofwel ze gingen vissen naar kunstige pareltjes. Ook werd de tekst qua spelling aan de tijd aangepast, iets wat ik nu met hun gedichten ook heb gedaan. We hebben daarvoor dezelfde reden: het leesbaar houden van de gedichten. De inhoud heb ik echter onaangestast gelaten.

Letterdieven

De samenstellers van de boeken met overgeschreven verzen noemen zich geen letterdieven, maar ze hadden wel besloten om niet aan te geven waar hun teksten vandaan waren gehaald. En een beetje protserig voegen ze de lezer toe dat die dat ook niet zal kunnen ontdekken. Het eerste gedichtje geeft goed het morele pad van het genootschap aan:

Lokaas

*Zit toch niet zo je liefdadigheid aan te dikken.
Je lijkt op de hengelaar die met een vlok brood,
Een overvloed aan vissen wil lokken in zijn boot.
Jouw cadeaus zijn niet meer dan gemene
valstrikken.
Je deelt uit om tien keer meer te krijgen,
voor eigen baat.
Je geeft pas een cent weg, als er een gulden
teruggaat.*

Spotgedichten

Het gegeven dat vissen met de hengel al in de oudheid werd gezien als iets voor luiaards komt natuurlijk goed van pas bij het schrijven van spotgedichten die bedoeld zijn om de verloren uren te vullen. Een motto uit die tijd was: 'Ledich is 't Visschen met den haeck / Maer 't goet gheselschap weert den vaeck'. Vaak betekent hier *slaap* (denk maar aan Klaas Vaak). Vrij vertaald staat er: *zinloos is 't vissen met 't haakje, maar bij goed gezelschap waak je*. Uit een ander, eveneens anoniem, boek met schalkse teksten voor de jeugd is een sonnet opgenomen over de verlokkingen

“Maar geef eerst, sprak de vrouw, de oester in mijn handen.”

tijdens het vissen. Het begint met een beschrijving van een man die in een lommerrijke omgeving zijn haakje laat zakken in gezelschap van een vrijstertje (waarvan er veel zijn in Arnhem, zo vermeldt de tekst). Hij drinkt daarbij een lekker glaasje wijn voor de moed. Het sonnet eindigt zo:

*Dan wil ik altijd voor mijn plezier vissen gaan
En laat ik de vogelarij aan de kant staan.
Want van je gemak moet je natuurlijk genieten.
Maar word je van dat vissen al gauw weer
wat moe,
Dan steekt het lieflijk gezelschap een handje toe
En zorgt er voor dat dit werk u niet zal verdrieten.*

Daarbij moet worden opgemerkt dat in de tijd van dit rijmpje (eind zestiende eeuw) het *vogelen* gelijk stond aan het hebben van seks en het *vissen* ook aan het bedienen van het mannelijk lid. Die laatste dubbelzinnigheid voelen we tegenwoordig niet meer zo. Dit scabreuze gedichtje is voorzien van een even schelmse tekening met een doortastende vrouw die in 1608 door David Vinckboons is gemaakt. Op een kleurig schilderij een paar jaar later van hem is de vrouw bescheidener in haar opstelling. In de zestiende en zeventiende eeuw namen ze niet gauw een blad voor de mond

en de dubbelzinnigheden met vissen vulden vele teksten, die maar wat graag werden gekopieerd, verder verspreid en, net als nu, meestal zonder bronvermelding.

Afgunst

Een ander gedicht dat voor het plezier aan elkaar werd voorgedragen uit de bundel *De vrolyke zanggodinnen* gaat ook over afgunst. Het is de zestiende-eeuwse variant op twee honden vechten om een been. In dit geval om een oester, een heel dikke.

Honger naar gerechtigheid

*Twee mannen die al heel lang niets
hadden gegeten
Vinden een oester op het strand.
Meteen krijgen de twee ruzie over dit eten,
Hun vriendschap is niet tegen de situatie
bestand.
De een pakt de oester, aangewezen door
d' ander.
Beiden zeggen, die is van mij
En daar blijven ze dan ook bij.
Zo misgunnen ze dit elkander.*

*De een zegt dat wie hem heeft ontdekt
Zich dan ook de vinder mag noemen.
Ik zag hem 't eerst, zegt hij, fel gebekt.
Niemand zal dat voor mij willen verbloemen.
Maar de ander zegt bij vol verstand:
De oester hou ik mooi in mijn hand
En dus is hij van mij. Dat wordt zo nog flink
vechten
Om het geschil te beslechten.*

*De oplossing wordt nu dus gezocht in geweld.
Ze zijn al begonnen met gescheld.
Maar daar komt Vrouwe Justitia met een
schaal als teken.
Ze had de ruzie al gehoord.
De twee vragen haar recht te spreken.
Ze leggen zich neer bij haar woord.
Maar geef eerst, sprak de vrouw, de oester
in mijn handen,
Voordat ik jullie beide help.
Zij breekt de oester met haar tanden,
Slikt het dier in en geeft de twee ieder
een schelp.*

Vissen volgens de Vlaamse schilder David Vinckboons.